

УДК 159.923

*О. Черевко, аспірант (ORCID 0000-0003-1902-6852)**Національний Авіаційний Університет, м.Київ***ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИЗИ ДУХОВНОСТІ У
АВІАТОРІВ**

В статті представлені результати теоретичного дослідження теоретико-методологічних проблем кризи духовності у авіаторів. До складових проблем була віднесена постановка питання щодо важливості структурного розгляду взаємозв'язку провідної діяльності людини у вигляді вибору професії та формування рівнів амбіцій у самореалізації, ґрунтуючись на виявленні свого рівня духовного розвитку, індивідуального внутрішнього та зовнішнього потенціалу. Висвітлена і обґрунтована важливість структури співвідношення «істинного Я» та адаптаційних механізмів соціалізації, з позиції філософського аналізу та урахування фактору впливу трансцендентних сил, як джерело духовності та творчого самовираження людини. Описана теоретико-методологічна проблема кризи духовності у контексті діагностування та побудови моделей, проявлена в наслідок конформіського злиття на рівні самоідентифікації людини з нав'язаними соціальними ролями, та неможливості достовірного виявлення потенціалу людини сучасними тестовими підходами в наслідок когнітивної деформації уявлень людини щодо самої себе. Доведена доцільність створення діагностичного інструментарію вияву внутрішнього потенціалу і природи людини на міждисциплінарному рівні, з побудовою якісного і кількісного співвідношення термінологічно-понятійного апарату, для цілісного виявлення потенціалу і природи авіатора. Зазначена роль соціального середовища та наявних зовнішніх ресурсів у побудові уявлення щодо норми розкриття внутрішнього потенціалу. Описано рішення теоретико-методологічної проблеми кризи духовності щодо вразливості соціальних моральних норм до штучних деформацій технологією «Вікна Овертона», з позиції їх кореляції з розвитком духовності та важливості здатності авіатора в умовах екстремальної невизначеності та дефіциті часу, творчо адаптувати інструкції, при впливі неврахованих нею факторів. Доведена необхідність наукового вивчення трансцендентних сил та джерела творчого натхнення, з позиції виділення та систематизації уявлень щодо сил природи, які слугують джерелом та основою формування нейрофізіологічного та психо-енергетичного внутрішнього потенціалу і духовної сутності авіатора, як основи її життєвого і професійного розвитку з метою розвитку духовності через, самовдосконалення і покращення світу.

Ключові слова: розвиток духовності, теоретико-методологічні проблеми, криза духовності, нейрофізіологія, психо-енергетика, духовна сутність, зовнішній і внутрішній потенціал, моделі прогнозу, сенс життя, професійне вигорання, ідеали, трансцендентне, божественне, самосвідомість, профорієнтація, авіатор, диво на Гудзоні.

Вступ. В умовах швидкого темпу розвитку інформаційно-технологічного середовища та активних інформаційно-когнітивних війн є провідною задачею збереження духовної самобутності людини та розуміння закономірностей духовного розвитку особистості і їх складових, у

авіаторстві в особливості. Адже саме у здобутті професії, людина стає активною складовою суспільних відносин, від самоусвідомлення якої залежить не тільки її майбутнє, але і розвиток усього людства. Яке отримує результати духовної, творчої та професійної діяльності людини, рівень

інноваційності яких, залежить від максимальної відповідності амбіцій та сфери прикладання життєвих зусиль, вродженим схильностям, здібностям та потенціалу людини, з орієнтацією на певні ідеали та цінності, вмюючи успішно долати кризові і екстремальні ситуації. Обумовлюючи технологічно-культурний та духовний прогрес усього людства, яке залежить від правильного становлення та реалізації духовного потенціалу кожної особистості. Незважаючи на величезне різноманіття культурних, філософських, педагогічних та психологічних праць, у сучасній науці теоретико-методологічні проблеми духовності у авіаторів, ще не здобули систематизованого психологічного обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зі стародавніх часів, теоретико-методологічні проблеми кризи духовності, розглядалися переважно у контексті особливостей здобуття та діагностики зовнішніх людських проявів чеснот та внутрішніх особистісних якостей, відношення до оточуючих та альтруїстичних мотивів, з розумінням свого сенсу життя, а саме:

- Духовні чинники цілісності і гармонізації особистісного розвитку духовності, у контексті єдності духу, розуму, почуттів і волі (І. Златоуст, Авва Дорофій, І. Брянчанінов, Ф. Затворник та ін.).

- Відсутність егоїзму і пристрастей, які формують деструктивні риси характеру, для наявності гармонії у ієрархії духу, душі і тіла (І. Влахос).

- Совість та відповідальність, як духовні чинники, які визначають розвиток духовної самосвідомості та грають найважливіше значення в

процесі ефективного особистісного становлення (С. О. Ставицька);

- Розвиток якостей уважності, доброзичливості та щирості, як прояву морального ставлення особистості до себе, оточуючих та суспільства і світу в цілому (у психотерапії: К. Леонгард, Е. Фромм, К. Г. Юнг, О. Ф. Лазурський та ін.; серед радянських вчених: Б. Г. Ананьєв, М. Д. Левітов, С. Л. Рубінштейн та ін.; у сучасній вітчизняній психології: В. І. Абраменко, І. Д. Бех та В. М. Мясичев) [3];

- Гармонійний духовний характер, як цілісна структура рис самоконтролю і моральних ставлень, формуючих конструктивні вчинки і взаємини особистості (Д. О. Авдєєв) [1];

- Духовне становлення особистості, як умова продуктивного особистісного розвитку (І. Д. Бех) [2].

- Здатність здійснювати моральний вибір (М. Й. Боришевський), моральні вчинки (В. А. Роменець, В. О. Татенко).

- Духовна спрямованість (Б. С. Братусь).

- Знаходження сенсу життя (В. Франкл, Д. О. Леонтьєв, Т. М. Титаренко).

- Розкриття наявного духовного потенціалу (Е. О. Помиткін, М. В. Савчин).

- Духовна самоактуалізація особистості (Г. О. Балл, В. О. Слободчиков, Л. П. Шеховцова).

- Здатність до психічного самоусвідомлення себе, як смисложиттєвого відповідального суб'єкта діяльності, через опанування естетичними, етичними, релігійними, філософськими, психологічними поняттями (В.П. Москалець) [4].

- Активізація духовного «Я», через упорядкування ідеалів, цінностей та смислів (Е.О. Помиткін) [5].

- Формування духовного ідеалу та ставлення до Краси і Добра (Л.В. Помиткіна, Л. Москальова, Ю. Подкопаєва, С. Гурув, С. Підплота, В. Злагодух) [7].

- Прийняття стратегічних рішень у співвідношенні з совістю (Л. Помиткіна, А. Гудманян, О. Ковтун та С. Ягодзінський) [6].

- Комплексна фізична, психічна та соціокультурна самосвідомість, обумовлена рівнем розвитку людини, її світоглядно-ціннісною орієнтацією, та когнітивним, емоційним, вольовим і діяльнісним компонентом (С.О. Савицька) [10].

Методика дослідження. Стаття спирається на теоретичні дослідження, методом аналізу наукових праць.

Результати дослідження. У дослідженні теоретико-методологічних проблем кризи духовності у авіаторів, провідний період професійного становлення розглядається у межах 18-25 років, що загалом відповідає періоду студентства та початку професійної діяльності.

Поняття «духовність», у контексті розвитку розглядається з позиції Е.О. Помиткіна та М.В. Савчина, як вдосконалення загальних складових:

- Самовдосконалення та розкриття наявного потенціалу у людини;

- Покращення світу, через примноження добра;

- Мудрість, як здобуття та усвідомлення істини, у контексті когнітивно-інтелектуального розширення власної картини світу;

- Праведності, як відтворення гармонії у власному житті, через дотримання духовних принципів [8].

- Самосвідомості, як форми визначення своєї стійкої ролі у світі, через самовизначення у соціальних взаємовідносинах, професії та особистісному житті, завдяки проживанню власного досвіду та рефлексивності [9, с. 150-152].

Для розуміння теоретико-методологічних проблем кризи духовності, які виявляються у ході теоретичного дослідження, слід розглянути провідну діяльність цього періоду, яка загалом вирізняється наступними складовими:

1. Формування розуміння свого внутрішнього та зовнішнього потенціалу;

2. Формування самоідентичності, способу та сенсу життя, і своїх життєвих цілей, відповідно до свого рівня духовного розвитку;

3. Вибір своєї майбутньої професії, спеціальності навчання та напряму самоосвіти, відповідно до свого вродженого нейрофізіологічного та психічно-енергетичного потенціалу;

4. Формування рівня амбіцій, розуміння масштабності та необхідної сили прикладання зусиль, для досягнення реалізації свого потенціалу.

5. Формування розуміння етики, моралі та цінностей, відповідно до суспільного середовища, у якому відбувається духовний розвиток особистості через подолання кризових ситуацій.

Аналізуючи рівні прояву духовності, відповідно до провідної діяльності, стає можливо класифікувати теоретико-методологічні проблеми кризи

духовності, відповідно до кожного вищезазначеного рівня, а саме:

1) У дослідженні свого внутрішнього і зовнішнього потенціалу, доцільною проблемою стає відсутність методики діагностики, яка дозволяє всебічно охопити нейрофізіологічний, когнітивно-інтелектуальний, фізичний та психо-енергетичний, та інші рівні прояву людини, з урахуванням рішення сумісності понятійного та термінологічного апарату різних наукових галузей, та чітким виявом ролі кожного рівня, та їх взаємозалежність. Враховуючи необхідність побудови динамічних моделей змін кожного рівня, відповідно до внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на авіатора.

На сучасному рівні розвитку науки, існує різноманіття уявлення про особистість, які розглядають людину, з позицій різних наукових галузей, що створює лише одностороннє бачення людини. В наслідок чого, її потенціал, загалом визначається здатністю людини мати фрагментарне уявлення про себе, відповідно до:

- локалізованих певним науковим напрямком діагностик;
- умінням знаходити невідомі логічно-асоціативні взаємозв'язки у способі реалізації своїх можливостей;
- прояву творчості, яка має трансцендентну природу, та вирізняється проявом «Божественного» та «Над-Я», яка у науковій практиці, як правило діагностується завдяки аналізу продуктів діяльності, кореляції із рівнями різних видів інтелекту, або теоретичними припущеннями про можливості людини, відповідно до її активності у попередні вікові періоди;
- соціального класу, до якого мають відношення батьки та

найближче оточення людини, відповідно до рівня реалізації та амбіцій якого, людина методом порівняння себе з оточуючими, формує власні уявлення, щодо свого зовнішнього потенціалу;

- світоглядної і когнітивної картини світу – відповідно до якої, людина має чітке уявлення, щодо алгоритмів і шляхів реалізації своїх здібностей та талантів, за умов їх усвідомлення;

2) Рівень самоідентифікації людини, у запропонованій С.О. Ставицькою системі утворень, проявляється через узгодженість і рівень розвитку емоційно-почуттєвого, пізнавально-когнітивного, світоглядно-ціннісного, мотивоційно-вольового та поведінково-діяльнісного компонентів, презентованих з позиції фізичної, психічної та соціокультурної самосвідомості [10]. У цьому випадку хоча методологічно і формується взаємозв'язок самоідентифікації із рівнем когнітивного і світоглядного розвитку. Але виникає теоретико-методологічна проблеми формування кризи духовності, із-за випадання «істинного-Я» та його спрощення, до рівня проблем, які стабільно ставляться перед людиною, відповідно до її соціального, культурного, ідеологічного оточення, рівня когнітивної інформованості та економічного рівня розвитку середовища і самої людини. Цей підхід створює теоретико-методологічну проблему випадання з наукових досліджень питання, щодо наявного трансцендентного сенсу життя людини, не відповідність реалізації якій, неминуче створює кризовий стан духовності, із-за відсутності задоволеності у своїй діяльності, та неможливості повної самовіддачі

особистості своїй професії. Отже, на теоретико-методологічному рівні, методики, які використовуються для діагностування духовного розвитку людини, додатково до рівня духовного розвитку, необхідно розуміння «істинного-Я» та сенсу життя, не обмеженого соціальними ролями, з якими людина себе ідентифікує, відповідно до якого здійснюється соціально-психологічний корекційний вплив середовища, на зазначених С.О. Ставицькою компонентах. У цьому контексті, найбільш ґрунтовною є система класифікації рівнів духовного розвитку, заснована на ведичних поглядах, та впроваджена Е.О. Поміткіним, за ціннісними мотивами спрямованості: егоїстичного споживання, сімейного добробуту, соціальної справедливості, духовної самовіддачі [8, с. 119]. Але тим паче, ця класифікація висвітлює лише основні загальні рівні, які потребують більш чіткої діагностики вияву особистісних компетенцій на рівні конкретних професій та форм самореалізації авіаторів, відповідно до їх життєвих цілей та суспільних ролей.

3) Сучасна наука лише наближується до створення вичерпних методик діагностики у профорієнтації відповідно до здібностей та потенціалу людини. Теоретико-методологічною проблемою кризи духовності є відсутність у наукових працях єдиної та вичерпної системи діагностики, яка дозволяє охопити усі існуючі види діяльності та форм прояву, які у сьогоденні дуже швидко видозмінюються, із якостями, здібностями та рисами людини, якими повинна вона володіти у конкретному професійному напрямі. В наслідок чого, рівень деталізації можливих варіантів діяльності має лише загальний та спрощений характер,

який обмежується загалом методиками ДДО (Диференційно-діагностичний опитувальник інтересів) за Є. Клімовим, та іншими видами тестів, які загалом мають суб'єктивний характер, залежачи від суб'єктивного попереднього досвіду, обумовленого різними факторами, або його відсутністю, не маючи уявлення щодо деяких форм діяльності, але керуючись у тестах своїми суб'єктивними вподобаннями. А також особистісними вподобаннями, які обмежуються інформованістю людини щодо існуючих професій, та цікавістю до деяких із них, які охопились увагою.

4) У формуванні власних амбіцій та рівнів цілей, величезне значення має оточення та наявність ресурсів, з навичками ними розпоряджатись. Теоретико-методологічною проблемою кризи духовності на цьому науковому рівні досліджень розвитку духовності, як повної реалізації свого потенціалу, є обмеженість економічними моделями, які загалом мають суб'єктивний характер та спираються на ситуативний аналіз нинішнього стану ринку. У контексті духовного розвитку авіатора, це означає, що людина спираючись на власний когнітивно-інтелектуальний потенціал та здобутті знань, реалізується у певних соціокультурних, політичних, економічних, природніх, духовних, інформаційних, соціально-професійних та технологічних умовах, у яких прогнозування здійснюється лише спираючись на наявні усвідомлені внутрішні і зовнішні ресурси, які охоплюються увагою, і які дозволяють отримувати результат. В наслідок чого, людина не завжди здатна досягнути реальний потенціал можливостей, якими вона володіє, та

завчасно здобути необхідні навички, щоб кваліфікаційно відповідати необхідним вимогам, стосовно введення нового стандарту літаків або видів діяльності. Тим самим, усвідомлення свого потенціалу здійснюється поступово, спираючись на систематизацію існуючих ресурсів, наявних компетенцій та завчасної інформованості стосовно умов ринку та технологічно-економічного стану авіакомпаній, державних та приватних програм.

У інших випадках, потенціал напряму залежить від творчої здатності поєднувати раніше несумісні явища та види діяльності асоціативно-логічними зв'язками, створюючи нові форми активності, які на разі сучасною наукою відносяться до трансцендентного рівня прояву натхнення, яке сучасними науковими підходами діагностується лише у зв'язку з високим енергетичним та когнітивно-інтелектуальним потенціалом, в наслідок кореляційного зв'язку з можливістю повного вивчення певної сфери діяльності, та вияву в ній раніше непомічених іншими асоціативних та логічних зв'язків.

5) Теоретико-методолічні проблеми кризи духовності на рівні розвитку етики та моралі, полягають у неоднозначності співвідношення умов зовнішнього середовища із мотивами людини, та складної природи причинно-наслідкових зв'язків у прогнозуванні наслідків дій. Адже іноді людина, приносячи на її погляд користь іншим, може робити лише зло, а іноді приносячи шкоду, цим допомагати іншим. Цей рівень проблеми актуалізує необхідність більш системного урахування поглядів східної науки, на рівні урахування

трансцендентних сил природи, які поділяються на 3 типи:

- Благості – які несуть користь, знання, ясність та істинність;
- Пристрасті – які породжують бажання активної діяльності;
- Мороку – які несуть лінь, незнання та небажання щось знати та пізнавати.

Згідно східного вчення, діяльність людини та її наслідки повністю підпорядковані цим трьом видам енергії. Зазначаючи, що навіть скоюючи один і той самий вчинок, причино-наслідкові зв'язки у виді наслідків, будуть залежати від енергії гуни, під дією якої цей вчинок реалізується. Зазначаючи, що темп духовного розвитку залежить від домінуючої у житті енергії гуни, і цей процес реалізується лише за умов виконання свого істинного духовного призначення, яке формується на трансцендентному рівні, і повноцінно проявляється за умови усвідомлення свого «істинного-Я», та активних дій, не прив'язуючись к результатам своєї діяльності, керуючись своїм обов'язком, а не бажанням [5, с. 15]. У авіаторстві цей рівень кризи прямо корелює із балансом необхідного чіткого слідування інструкції, та етичності відходження від неї, за умов впливу неврахованих нею факторів в екстремальних умовах. Що підіймає питання важливості впевненості авіатора у своїх діях та можливості відходженні від інструкції, коли в наслідок неврахованих нею впливаючих факторів, вона здатна потенційно призвести до катастрофи. Актуалізуючи свої творчі можливості пошуку нестандартних методів вирішення екстремальних проблем, за прикладом «дива на Гудзоні».

Значну увагу у теоретико-методологічних проблемах кризи

духовності у авіаторів заслуговує розуміння моральних норм, які хоча і мають загальних характер відповідно гуманізму, але іноді, під впливом інформаційних та ідеологічно-когнітивних війн, технологією «Вікна Овертона», здатні викривлюватись, в наслідок чого, у суспільство на рівні когнітивних стереотипів та аксіом, інтегрується викривлене бачення духовності та ідеалів на рівні загально прийнятих норм. Прикладом такого викривлення є відношення до грошей та матеріального багатства людей. Коли духовність приписується людині, яка нехтує економічною складовою у своїй діяльності. Ігноруючи факт того, що отримуючи високі кошти за свої послуги, авіатор здатен психологічно відчувати себе у безпеці, маючи економічний ресурс, який здатен полегшити кризовий стан стресу у період перенавчання на новий вид літака, або період зміни роботи у авіакомпанії.

Отже, фанатичний підхід розуміння духовності на рівні стереотипів та форм зовнішнього антуражу поведінки є теоретико-методологічною проблемою кризи духовності. У якому виникає усвідомлення того, що сам розвиток духовності авіаторів полягає у:

- саморозкритті та подоланні внутрішніх і зовнішніх обмежень людини від мороку та незнання;

- усвідомленні фундаментальних законів природи та світу – «дхарми», та активних діях відповідно до них;

- слідуванні своєму життєвому призначенню, яке актуалізує вроджений потенціал здібностей та дозволяє здобувати нові компетенції та якості, які наближують людину до усвідомлення і прояву трансцендентного, божественного,

досконалого та ідеального у своєму житті.

Обговорення результатів.

Таким чином, на сучасному рівні розвитку науки, існують значні теоретико-методологічні проблеми кризи духовності у авіаторів, пов'язані з розглядом потенціалу людини, з позиції окремих наукових галузей, кожна з яких загалом має свій окремий понятійний та термінологічний апарат, складові якого не мають кількісно-якісного вираження окремих властивостей у контексті їх цілісного співвідношення один до одного. В наслідок чого формується науково-фрагментарне уявлення щодо можливостей і потенціалу людини, із-за чого наукове моделювання духовного розвитку авіатора, у контексті повної реалізації його можливостей і прояву здібностей корелює з «випадковістю» та «сприятливим збігом обставин», що свідчить про недосконалість сучасних методів діагностики та моделей прогнозу, та існування неврахованих факторів, які відіграють вирішальну та основоположну роль у розумінні людської долі та потенціалу людини.

Найбільша теоретико-методологічна проблема кризи духовності виражається у випаданні з досліджень науковців врахування внутрішнього світу особистості, розгляд якої здійснюється лише у контексті обумовленості соціально-психологічним середовищем. Яке хоча і відіграє значну роль у розвитку духовності, але не є абсолютним фактором. Цей тезис ґрунтується на існуванні нонконформізму, рівень якого тим вищий, чим вищий рівень духовного розвитку людини. Адже, на основі мудрості особистість схильна спиратись на всебічне осмислення явищ та подій, маючи уявлення про

можливість несвідомого слідування оточуючими різних парадигм, сутність яких обумовлена наслідуванням. Отже, на цьому рівні виявляється основна фундаментальна теоретико-методологічна проблема кризи духовності, яка своїм корінням йде від філософським парадигм, уявлення про природу людини, її свідомість та розуміння сутності духовного розвитку взагалі. Адже, у сукупності своєї поведінки, людина здатна спиратись на неосмислене повторення поведінки інших, створюючи враження духовної та зрілою особистості, і лише у екстремальних ситуаціях, або у випадку відсутності соціокультурного тиску загальноприйнятих моральних норм, виражається істинна сутність людини.

Отже, аналіз розвитку духовності, як форми подолання потенційних криз, повинен базуватись на вияві істинної природи людини та її внутрішнього світу, у якому зовнішні фактори середовища, когнітивно-світоглядної парадигми, соціальної ролі та інші виступають як корекційно-адаптивні чинники соціалізації. Які підсилюють, випробовують або пригнічують певні внутрішні прояви здібностей та якостей авіатора, спонукаючи до їх розкриття, трансмутації та вдосконалення, з урахуванням здобуття людиною досвіду та мудрості. Співвідношення криз на теоретико-методологічному рівні аналізу ускладнює наявність ситуацій, за яких людина поза своєю волею потрапляє у події, у яких вимушена скоювати аморальні вчинки, але маючи вкрай негативне відношення до скоєного, на рівні совісті усвідомлюючи їх неприйнятність, навіть якщо вони відповідають загально прийнятим соціальним нормам. Отже, критерій

відповідності моралі та норм, як показних психологічного благополуччя авіатора та відсутності кризового внутрішнього напруження, повинен розглядатись не з позиції загально людських уявлень, які вразливі до когнітивних викривлень, а з позиції духовних та божественних ідеалів, які пробуджують в людині відповідні їм якості. Тим самим теоретико-методологічно вирішуючи проблему потенційної можливості попадання у кризові ситуації, через об'єктивний стандарт особистісних рис та властивостей якостей прояву духовності, та алгоритмів поведінки, збільшення наближеності до яких, за умов відповідності їх рівню духовного розвитку людини і слугує проявом розвитку духовності.

Значну теоретико-методологічну проблему кризи духовності на сучасному рівні становлення психологічної науки, посідає вторинний аналіз, який ґрунтується на суб'єктивних зрізах діагностики людських проявів та уявлень, які хоча і мають кореляцію із рівнем духовного розвитку, але можуть мати ситуативний характер нещирості авіатора, який приховує свої справжні наміри, лише імітуючи поведінку притаманну духовній особистості. Залишаючи його істинний стан, поза увагою дослідників, а іноді і самої людини, яка зливається з образом своєї соціальної ролі, яка ґрунтується на уявленнях про людину зі сторони її оточення. В наслідок чого, можливе хибне віднесення особистості до іншого рівня духовного розвитку, тим самим створюючи ризик попадання у стан хронічного стресу та психологічної кризи від втрати часу життя, із-за освоєння шляху, який не відповідає істинній життєвій програмі

або сфері і формі авіаційної самореалізації людини.

Вище описана проблема урахування впливу соціального середовища на формування людиною уявлення про себе стає домінуючою у випадку вираженого конформізму. У якому вона намагається орієнтуватись на зворотній зв'язок оточення, життєву мудрість батьків та суб'єктивне уявлення про комерційний потенціал майбутньої діяльності, беручи до уваги своє матеріальне благополуччя, як ресурс втілення життєвих потреб у соціальних відносинах. У цьому контексті теоретико-методологічна проблема кризи духовності на рівні самоідентифікації полягає у здатності авіатора відділити свої власні інтереси, бажання та цінності від нав'язаних алгоритмів самореалізації. Задля уникнення випадку втрати людиною своєї самоідентичності, і реалізації у сфері, яка у кращому випадку, хоча і відповідає її загальному духовному рівню розвитку, але проявляється у іншому професійному напрямі, який не дозволяє розкривати весь її внутрішній потенціал та йти шляхом, який їй призначений на трансцендентному рівні.

Висновки. Теоретико-методологічні проблеми кризи духовності у авіаторів проявляються через фрагментарність підходу дослідження внутрішнього потенціалу та природи людини різними науковими галузями, без наявної цілісної системи співвідношення їх показників і відсутність термінологічно-понятійної міждисциплінарної системи у кількісному та якісному рівні співвідношення. У якій наразі відсутній достатній вичерпний кореляційний зв'язок досліджених

наукою фактів щодо людського організму, фізично-хімічних та природних законів з психікою та духовним розвитком людини.

Дослідження самоідентичності авіатора, з метою запобігання психологічних кризових станів втрати сенсу життя і професійного вигорання, повинно ґрунтуватись на діагностиці «Істинного Я», через контекст нейрофізіологічних і психо-енергетичних властивостей, як відображення реального рівня духовного розвитку, відповідно до якого процес соціалізації має адаптивно-регулюючий рівень пристосування своїх талантів, здібностей та внутрішнього потенціалу відповідно до зовнішніх умов. У яких задля розвитку духовності необхідна побудова моделей людського життя, і виявлення форми конкретної сфери та форми професійної діяльності авіатора, яка не тільки відповідає рівню духовного розвитку людини, її життєвим цілям, та суб'єктивно значимій для неї суспільній ролі, але і дозволяє максимально розкрити її потенціал, здобути та розвинути нові найближчі якості та таланти, які наближують людину до трансцендентного і божественного ідеалу, відповідно до наступної або проміжної сходинки духовного рівня розвитку.

Дослідження зовнішнього потенціалу авіатора, задля запобігання кризового періоду неможливості самореалізації та марної втрати часу втрати часу на вже неактуальні та застарілі літаки, повинно реалізовуватись у певних соціокультурних, політичних, економічних, природних, духовних, інформаційних, соціально-професійних та технологічних умовах, у яких самоусвідомлення потенціалу

залежить від соціо-культурного рівня оточення та наявного когнітивного уявлення щодо норми рівня амбіцій, відповідно до адекватної оцінки реального внутрішнього потенціалу, та вмілого використання наявних можливостей. Тенденції яких, повинні виявлятися авіатором, через всебічне дослідження технологічних інновацій, та перспективи впровадження нових типів літаків, для завчасного перенавчання на їх пілотування, та збереження затребуваності на ринку фахівців.

Побудова моделей розвитку духовності, має спиратись на подолання проблем кризи духовності, враховуючи класифікації типів енергетичної активності особистості.

Людська суб'єктивна самоідентифікація, в особливості при високому рівні конформізму, може бути формою неусвідомленого злиття з штучно нав'язаним образом соціальної ролі, в наслідок чого діагностика інтересів, схильностей за допомогою тестів неминуче покаже хибні данні і призведе до кризових станів неможливості повної самореалізації свого потенціалу та швидкого професійного вигорання, що зазначає важливість розробки первинного рівня діагностики, шляхом вияву природних механізмів, які лежать в основі формування психо-енергетичного та нейрофізіологічного потенціалу людини.

Моральні норми і явище совісті, для подолання психологічного кризового напруження у випадку потрапляння у екстремальні ситуації, повинні розглядатись не з позиції загальноприйнятого суб'єктивного соціокультурного бачення, яке схильне до спотворень за технологією «Вікна Овертона», а з позиції трансцендентних божественних

ідеалів та чіткому усвідомленню їх сенсу та цінності для авіатора. Маючи об'єктивний ідеал та взірць поведінки, який у авіаторстві не тільки обмежується інструкцією, а і здатністю творчо адаптувати її рекомендації, прогнозувати наслідки, та обирати найсприятливіший формат дій у екстремальних станах. У яких додаткові, невраховані інструкцією фактори впливу змушують відходити від її слідування, та спираючись на швидкий аналіз та інтуїцію, обирати найдоцільніший алгоритм дій, за прикладом «дива на Гудзоні».

Дослідження творчого трансцендентного потенціалу, як складової прояву духовності, для подолання проблем кризи духовності, обумовлених неправильним вибором напрямку своєї професійної самореалізації, повинно досліджуватись на рівні метапсихології, не обмежуючись діагностикою високого енергетичного та когнітивно-інтелектуального потенціалу, враховуючи не лише фіксування попередніх продуктів діяльності людини і деяких її навичок, а виявляючи механізми прояву трансцендентних сил, які мотивують людину керуючись натхненням створювати нове та самореалізовуватись навіть у незвичних для неї формах, видах авіації та типах літаків.

Перспективою подальших наукових досліджень і подолання теоретико-методологічних проблеми кризи духовності у авіаторів, на етапі професійного становлення є:

- розробка методик міждисциплінарного діагностування внутрішнього потенціалу людини у виді «істинного Я», з побудовою класифікації психо-енергетичних - якісних та нейрофізіологічних -

кількісних показників, з їх співвідношенням.

- розробка точної диференціації існуючих професій та форм авіаційної самореалізації відповідно до рівнів духовного розвитку, та їх кореляційного зв'язку з виділеними психо-енергетичними та нейрофізіологічними властивостями людини.

Література

1. Авдєєв Д. А. Нервність: її духовні причини і прояви. – 6-е вид., доп. М. : МБЦ Серафіма Саровського, Омега, 2009, 320 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. наук. видання. К.: Либідь, 2006. 272 с
3. Мясіщев В. Н. Психологія відносин: обрані психологічні праці. М.: Ін-т практ. Психології. Воронеж: НПО МОДЭК, 1995. 356 с
4. Москалець В. П. Психологічні основи виховання духовності в українській національній школі. Автореф. дис. ... докт. псих. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». К.: 1996. 49 с.
5. Ліпкин С.І. Бхагават-Гіта (обране). Вознесенск. 2011. 22 с.
6. Помиткіна Л., Гудманян А., Ковтун О., Ягодзінський С.,

Особистий вибір: прийняття стратегічних життєвих рішень і совість, E3S Web of Conferences, Vol.164, 10021 (2020), <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016410021>

7. Помиткіна Л., Москальова Л., Подкопаєва Ю., Гуров С., Подплота С., Злагодух В. (2019). Емпіричні дослідження соціально-психологічних умов формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку, Міжнародний журнал. Дитяча духовність, 24:4, 371-388, SCOPUS DOI: <https://doi.org/10.1080/1364436X.2019.1672626>

8. Поміткін Е.О. Психологічна закономірність та механізм духовного розвитку дітей та молоді. Дис. ... доктора психол. наук: 19.00.07. Київ, 2009. 517 с.

9. Савчин М.В. Духовний потенціал людини: монографія. Івано-Франківськ: Вид-во «Плай» Прикарпатського ун-ту. 2001. 203 с.

10. Ставицька С.О. Генеза духовної самосвідомості юнацтва: дис. ... док. псих. наук: спец. 19.00.07. К.: 2012. 470 с.

*O. Cherevko, Postgraduate Student
National Aviation University*

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF THE CRISIS OF SPIRITUALITY IN AVIATORS

The article presents the results of theoretical research of theoretical and methodological problems of spirituality crisis in aviators. The constituent problems included the statement of the importance of structural consideration of the relationship of the leading activities of a person through the choice of profession and the formation of levels of ambition in self-realization, based on the identification of their level of spiritual development, individual internal and external potential. The importance of the correlation structure of "true self" and adaptive mechanisms of

socialization from the position of philosophical analysis and consideration of the factor of transcendental forces influence as a source of human spirituality and creative self-expression has been highlighted and substantiated. The theoretical and methodological problem of spirituality crisis in the context of diagnosis and model building is described, manifested as a result of conformal fusion at the level of human self-identification with the imposed social roles, and the impossibility of reliable identification of human potential by modern test approaches as a result of cognitive deformation of human representations. The expediency of creating diagnostic tools in the manifestation of the internal potential and nature of man at the interdisciplinary level, with the construction of a qualitative and quantitative ratio terminologically conceptual apparatus, for the holistic identification of the potential and nature of the aviator has been proved. The role of social environment and available external resources in the construction of the notion of the norm of disclosure of internal potential is indicated. Described the solution of the theoretical and methodological problem of spirituality crisis concerning the vulnerability of social moral norms to artificial deformations by the technology "Overton Window", from the position of their correlation with the development of spirituality and the importance of the aviator ability in conditions of extreme uncertainty and lack of time, creatively adapt instructions, under the influence of unrecorded . Proved the need for scientific study of transcendental forces and the source of creative inspiration, from the position of highlighting and systematization of ideas about the forces of nature, which serve as a source and basis for the formation of neurophysiological and psychoenergetic internal potential and spiritual essence of the aviator, as the basis for her life and professional development to develop spirituality through self-improvement and improvement of the world.

Key words: development of spirituality, theoretical and methodological problems, crisis of spirituality, neurophysiology, psycho-energy, spiritual essence, external and internal potential, forecast models, meaning of life, professional burnout, ideals, transcendent, divine, consciousness, career guidance, aviator, miracle on the Hudson.

References

1. Avdeev D.A. Nervousness: its spiritual causes and manifestations. - 6th ed., Ext. M.: MBC Seraphim of Sarov, Omega, 2009, 320 c.
2. Bekh I.D. Education of personality: Ascent to spirituality. Science. edition. K.: Либідь, 2006. 272 c
3. Myasishchev VN Psychology of relations: selected psychological works. M .: Inst. Of Practice. Psychology. Voronezh: NPO MODEK, 1995. 356 p
4. Moskalets VP Psychological foundations of spirituality education in the Ukrainian national school. Author's ref. dis. ... Dr. psycho. Science: special. 19.00.07 "Pedagogical and age psychology". K.: 1996. 49 p.
5. Lipkin SI Bhagavad-gita (selected). Voznesensk. 2011. 22 p.
6. Pomytkina L., Gudmanian A., Kovtun O., Yahodzinskiy S., Personal choice: strategic life decision-making and conscience, E3S Web of Conferences, Vol.164, 10021 (2020) <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016410021>
7. Pomytkina L., Moskalyova L., Podkopaieva Y., Gurov S., Podplota S., Zlahodukh V. (2019) Empirical studies of socio-psycho-logical conditions of formation of ideas about the spiritual ideal in primary school children, International Journal of Children's Spirituality, 24:4, 371-388, SCOPUS DOI: <https://doi.org/10.1080/1364436X.2019.1672626>
8. Pomitkin E.O. Psychological regularity and mechanism of spiritual development of children and

youth. Dis. ... Dr. Psychol. Science: 19.00.07. Kyiv, 2009. 517 p.

9. Savchin M.V. The spiritual potential of man: a monograph. Ivano-Frankivsk: Play Publishing House of Prykarpattia University. 2001. 203 p.

10. Stavytska S.O. Genesis of spiritual self-consciousness of youth: dis. ... Doc. psycho. Science: special. 19.00.07. K.: 2012. 470 s.

Надійшла до редколегії: 30.06.2022

Прийнята до друку: 04.07.2022